

Rättvis konkurrens på svenska vägar?

Analys av konkurrensen, regelefterlevnaden och arbetsmarknadsvillkoren mellan aktörer på svenska vägar.

Bakgrund

Den svenska åkerinäringen är nyckeln i landets logistik- och transportsektor, men branschen står inför utmaningar kopplade till konkurrens och regelefterlevnad.

Utländska aktörers ökade verksamhet på svenska vägar, efterlevnaden av EU:s mobilitetspaket, utstationeringsdirektivets funktion, efterlevnad av skatte- och avgiftsregler samt arbetsmarknadsvillkor, påverkar förutsättningarna för konkurrens på lika villkor på svenska vägar.

Vidare driver nya teknikförutsättningar fram nya affärsmodeller och upplägg som inte fångas upp av yrkestrafik-, skatte och arbetslagstiftning. Ett exempel är app- och plattformsföretag och anslutna utförare som utför transporter, men som inte uppfyller krav på trafikillstånd eller andra relaterade regelverk. Ett annat exempel är när tillhandahållandet av fordon, bemanning och transportledning tillhandahålls av olika parter. Utvecklingen påverkar konkurrensen och aktualiserar frågan om vem som skall anses vara transportföretag och uppfylla gällande lagkrav.

Det saknas en samlad bild och uppdaterad analys av hur dessa olika delar tillsammans påverkar marknaden. Under de senaste åren har det bland annat införts långtgående lagstiftning inom EU för att stävja cabotage, vars effekter ännu inte har klargjorts. Det finns därför ett stort behov av en analys av rådande konkurrenssituation och insikter om vad som behöver göras framåt för att säkerställa sund och rättvis konkurrens för tunga transporter med lastbil på svenska vägar för framtiden.

Ett examensarbete som tar ett helhetsgrepp kan bidra med relevant kunskap för myndigheter, politik, näringsliv och akademi.

Syfte

Syftet med arbetet är att analysera konkurrenssituationen för tunga lastbilstransporter på de svenska vägarna mellan svenska och internationella åkeriaktörer, såväl nationell som internationell trafik, med fokus på ett antal dimensioner: regelefterlevnad (mobilitetspaket, utstationering, yrkestrafiklagstiftning), skatter/avgifter, marknads- och prisförhållanden samt arbetsmarknadsvillkor.

Frågeställningar

Examensarbetet kan struktureras kring följande delområden (utan inbördes ordning):

1. **Konkurrens på lika villkor:** I vilken utsträckning konkurrerar svenska åkerier med internationella aktörer på jämförbara villkor (pris, kvalitet, tillgång till uppdrag)? Hur påverkas konkurrensen av nya tekniska plattformar som skapar nya typer av upplägg och strukturer?
2. **Regelefterlevnad:** Hur efterlevs mobilitetspaketets bestämmelser (ex. cabotage, kör- och vilotider, "return of vehicle"), utstationeringsdirektivet och svenska yrkestrafikregler (avseende nationella trafiken) i praktiken? Hur fungerar regleringen med trafikillstånd när åkeriverksamhet delas på flera bolag eller bedrivs via appar och nya typer av plattformar.
3. **Skatter och avgifter:** I vilken mån uppfylls krav på skatteinbetalning, betalningsuppfyllelse, sociala avgifter, vägavgifter med mera när verksamhet bedrivs i/över Sverige?
4. **Arbetsmarknadsvillkor:** Vilka villkor tillämpas (löner, ersättningar, arbetstid/vila, boende) och hur relaterar de till svenska/EU-krav vid arbete i Sverige? Vem är anställd, arbetsgivare eller förmedlare i nya strukturer med nya typer av plattformar?

5. **Kontroll och tillsyn:** Hur effektiva är nuvarande kontroller och sanktionsmekanismer? Var finns brister? Vilka nya modeller och strukturer inom transportnäringen faller utanför nuvarande lagstiftning och tillsyn?
6. **Kunskapsluckor:** Vilka data saknas för att ytterligare bedöma konkurrensförhållandena, och hur kan insamling/följning förbättras?

Metod

1) Litteratur- och dokumentationsstudie

- Forskning, myndighetsrapporter och branschpublikationer om konkurrens i vägtransportsektorn, regelefterlevnad, skatter/avgifter och arbetsmarknadsvillkor.
- Genomgång av relevanta regelverk (EU och nationellt): mobilitetspaket, utstationering, skatt/avgifter, tillsynsramverk.

2) Kvantitativ dataanalys

- Insamling av offentlig statistik (t.ex. Transportstyrelsen, Polisen/yrkestrafik, Trafikanalys, Skatteverket, Arbetsmiljöverket, Eurostat/EU-källor).
- Indikatorer: antal kontroller/sanktioner, anmälda utstationeringar, mätetal för cabotage/korsande trafik, prisindex/kostnadskomponenter.
- En enkel jämförande kostnads-/prisanalys som belyser hur olika regelkomponenter (skatt/avgift, efterlevnad, arbetsvillkor) kan påverka konkurrensen.

3) Kvalitativ empiri

- Intervjuer/fallstudier med ett urval av:
 - Åkerier (svenska och internationella verksamma i Sverige), förare, speditörer/upphandlare.
 - Myndigheter (Transportstyrelsen, Polisen, Skatteverket, Arbetsmiljöverket).
 - Branschorganisationer (arbetsgivar- och arbetstagarrepresentanter).

4) Syntes och bedömning

- Sammanvägning av kvantitativa och kvalitativa resultat för att bedöma konkurrensläget och identifiera var snedvridningar kan uppstå.
- Rekommendationer för förbättrad uppföljning, tillsyn, data och eventuella policy/regleringsåtgärder.

Förväntade resultat

- En sammantagen bild av konkurrenssituationen för tunga transporter mellan såväl svenska och utländska aktörer, som mellan inhemska aktörer, där regelefterlevnad, skatter/avgifter, marknadsmekanismer och arbetsmarknadsvillkor bedöms och vägs samman.
- Identifiering av var kontroller fungerar respektive var systemiska brister finns.
- Identifiering av vilka data och uppgifter som saknas för löpande uppföljning av konkurrenssituationen.
- Konkreta och tydliga rekommendationer till näring, politik och myndigheter.

Avgränsningar

- Fokus på tunga godstransporter på väg i Sverige samt gränsöverskridande trafik som verkar i Sverige.

- Tekniska fordonsegenskaper och miljöfrågor behandlas endast i den mån de påverkar konkurrensförutsättningar (t.ex. kostnadsdrivare).

Ersättning

För examensarbete som före 30 juni 2026 är godkänt och betygsatt, samt svarar upp mot resultatförväntan (ovan), utbetalar Sveriges Åkeriföretag en bonus om 50 000 kronor till arbetsgruppen som helhet. Fakturering ska ske från juridisk person.

Kontaktpersoner

- Branschkontakt och uppdragsgivare: Sveriges Åkeriföretag: simon.palme@akeri.se
- Akademisk handledare: Utses av KTH
